

Kedves K.J. és M.Gy.! - Tegnap reggel befutott a kézirat és mára a leveled, Gyuri. Tegnap már átvettem a Bevezető jegyzeteket, a "Gazdaság mint intézményesített folyamat"ot és jegyzeteléseit. Csak azt mondhatom hogy mély megilletődéssel és hálával az átértésnek és az el nem lankadó gondosságnak ilyen teljesítménye fölött mint amilyen ez a Ti munkátok. Csak olvasom és szüntelen ez jár a fejembe: Károly hogy örülme.

A kéziratban semmi változtatást nem jegyeztem be. Ahol valami technikai vagy egyéb precizizozás jutott azé eszembe, ott ceruzával pontot tettem a margóra és inkább itt a levélben megírom hogy mi járt az eszemben, Ti azután legjobb belátástok szerint járjatok el. Csak egy megjegyzést látok ami gondos kezelést kíván, a Bevezető jegyzet 1. lapján: "... bár a magyarországi értelmiségi társadalom mindeddig nem vett róluk tudomást..." Nem tudni hogy a Ti fordításaitok vagy a "Dahomey és a rabszolgakereskedelem" jelenik-e meg előbb. Az utóbbi a Közgazdasági és Jogi gondozásában jelenik meg, 1971-ben. Érdeklődjétek meg. (Jelenleg hadiállapot van, mindenesetre részéről, a fordítás körül). A könyvet azonban Bognár József tanulmánya vezeti be, aki P.K. társadalomtudományi munkásságát egy szintre helyezi a nagy magyar származású matematikusokéival és fizikusokéival.

De hadd térjek át a bolhászásra.

1. lap. a referencia eredetiben így szólna:
The economy as instituted process, in: Trade and market in the early empires: economies in history and theory, eds. K. Polanyi, C.M. Arensberg and H.W. Pearson /Glencoe, Illinois, 1957; New York - London 1965/ - hogy hogyan kell részben magyarosítani nem tudom.
3. lap. "controlled by such a system" - a "controlled"-al általában sok baj van. Nem annyira a magyar "kontrollálást" jelenti itt, mint inkább uralást, vagy amilyen "not juste"öt találni tudtok.
"apprehended" - kicsit szelidebb mint hogy "nem fogták fel" volna jó.
"fallacy" inkább olyasmi mint téveszme
"roughly" inkább olyasmi mint "nagy vonalakban" vagy "hozzávetőlegesen"
4. lap. "one happens to believe in" olyasmi mint "amiben éppen hiszünk"
7. lap. "obtains" inkább "áll fenn" mint "áll elő"
9. lap. a "referent"-et nem adja vissza a magyarban a "referencia". - "referent" az, amire valamit vonatkoztatunk, szóval valaminek a tárgya. De lehet hogy tévedek és hogy a választott szóhasználat úgyis azt jelenti.
11. lap. "barter". Azt hiszem, itt egy kis baj van. Végig "adás-vétel" (aminek az angol megfelelője "sale-purchase") és pénzhasználatot tétel fel). Csak a Webster van kéznél, de az is jó: barter, "To traffic or trade by direct exchange of one commodity for another". Polányi mindig ilyen értelemben használja. (a Nagy Országok itt félrevezető)
"úgy látszik" - azt hiszem inkább "úgy tűnhetne"
12. lap. "azt az előrelátást tette" - nem tudom hogyan lehetne ezt jobb magyarsággal mondani!
13. lap. "barter" ~~úgy látszik~~
15. lap. "ancient" ~~úgy látszik~~
(lap alja felé) "large peasant household" talán be lehetne vezetni a nagycsaládi parasztháztartást, azt hiszem az közelebb esik mint a "nagy parasztgazdaság" ami piaci izü.

17. lap. "realm" - a "biredalom" szó konkrét értelmében sokszor fordul elő, talán jobb volna olyasmi mint "a korai intézmények köréből".
háborus
18. lap. "emergency" inkább a vészes/helyzeteket jelenti mint inséget.
19. lap. "marketing approach" inkább piaci gondolkodásmód
"price-making markets" - nem érzem szerencsésnek a végig használt "árszabályozó piac" kifejezést. A "szabályozás" felhangjai miatt. Nem szabályozás folyik, hanem valami történés, árak alakulnak ki. Árpépző piacok? vagy áralakító piacok? - amit ki tudtok gondolni ilyenféle képzetben.
20. lap. "controlled by prices" - árak irányítják
21. lap. "price-making markets"
22. lap. "...are under a shadow" itt határozottan annyi mint hogy rossz hírük van
"standard of life" - életszínvonal, ahogy az ember a köznapi beszédben használja.
"figure of a trader" - talán kereskedőtípus (ujabban angolul "image"-ot mondanának)
"carrying" - határozottan "teherhordás"; az "szállítás" volt az elegáns dolog.
25. lap. 12-es jegyzet. Anne M. Chapman (az angol kiadásban hamisan áll Anne C. Ch.)
26. lap. "control of the trading personnel" - itt esetleg felügyelet
27. lap. "port of trade" és "sortings" - A Dahomey kötetben ezek elsőrendű szerepet játszanak. Azt hiszem szerencsés dolog volna ebben a két esetben ugyanazokat a fogalmakat használni amiket a Dahomey fordítói nagyon találóan használnak. Tekintve hogy a port of trade taylorról sem mindig kikötő, de nagyon specifikus, egyedülálló jelenség, "kereskedelmi kapu" nak fordítják, a sortings-eket pedig "árúköteg"-nek. (Más szakkifejezések azonosulása sem nem szükséges, sem nem kívánatos. Amennyiben a Dahomeyban előfordulnak, igen szép és találó módon írták őket körül magyarul. A jelen tanulmányban a megértés rovására menne ha az idegen szavakról lemondana.
28. lap. Itt kis elhajlás van a hangsúlyban - "Az ilyen kérdéseket, szigorúan véve, a ketallaktikus logika uralma kizárja, mert ez a logika stb..."
29. lap. "barter"
30. lap. "barter"
"port of trade"
32. lap. "set rates" és "bargained rates" - mindkettővel kis bajom van. a "rögzített arányok" valahogyan azt szuggerálják hogy előbb valamikor fluktuáltak, aztán megrögzítették őket (lehet hogy ez csak tulérzékenység); ezeket egyszerűen fix áraknak kell elképzelni - lehettek valamikor másképp fixálva, de nem fluktuálhattak. - a "bargained rates" pedig egyszerűen a "kiakdott arányok"; a "higgling-haggling" - alkudozás
A már említett fogalmak sokszorosán ezen az oldalon
33. lap. "kinálat-tömeg és kereslet-tömeg". Nem tudom, hogy az ehhez ma szokott olvasó előtt világos-e hogy a "crowd" itt embertömeget jelent, a vásárlók és az eladók sokaságát.
A tovább megjelölt helyekről már szóvolt, 34. lapm szintém.
35. lap. "staple finance" - valahol a tanulmányban ezt igen találóan "terménybeli államháztartás"nak fordították. Ennél volna jó maradni.

A. Bevezető jegyzet-et illetőleg:

4. lap. a "referent" magyarul?
5. lap. port of trade
7. lap. H.W. Pearson nem antropológus, hanem közgazdász és gazdaságtörténész; két név javításra szorul: A. Leo Oppenheim (aki assziriológus) Anne M. Chapman, ő gazdaságtörténész. M.I. Finley az ókori Görögország történésze.

A Bevezető jegyzetet is, a jegyzeteléseket is igen jónak találom. Nagyon kérek Benneteket hogy ha a Jegyzetek az életutról is megjelenne, javítsatok a magyarságon amennyit csak tudtok. Ez soha sem volt egészen kiértékelés és nekem nincsen belőle példányom.

Holnapra marad az Arisztotelész.

Jul. 12

Közbejött valami kis lázas járvány, hát rövidre fogom. Nagyban ugyanazok a dolgok. A "barter" mindig termékcseré. A "controlled" majdnem soha sem "kontrollált"-ot jelent, hanem ami éppen megfelel - kézbe tartott, irányított, uralt, stb.

37. 1. Biztosan elég a Trade and Market egyszeri pontos leírása a Great transformation megközelítési helyei és ideje: New York 1944; London 1945 "Origins of our time" címen; Boston, Mass. 1957; ~~Chicago~~ Chicago 1972, készülében
38. 1. inkább autoritás
"mooted" olyasmi mint penditette meg
inkább korai
40. 1. "blaze a trail" erősebb kifejezés - utat törni, valaminek az alapjait lerakni
inkább fejtörést okozó mint zavarba ehtő
41. 1. megélhetési
A két mondatot (1-4 sor), eredetiben "To the individual... recognize as such" ugra kellene fordítani mert nem jönnek egészen ki.
"the power of the mind" kiment; talán tudtok olyan szóhasználatot rá ami nem túl bizarr. Az ész erejében ők is hittek, ha más is volt az észjárásuk mint a mienk.
43. 1. házikó nincs, csak kunyhó
"belong to" itt nem annyit jelent hogy valakihez tartozni, hanem hogy valaki tulajdona.
44. 1. (lap közepén) a mondat értelme az "hogy a megélhetéssel kapcsolatos dolgok elszámolás tárgyát képezik, az csak attól függ hogy hogyan vannak intézményesítve"
a "give-and-take" határozottan kölcsönösséget jelent, úgy hogy a "forgás" szó egyedül nem adja meg az eredeti értelmét.
45. 1. "barter".
Az utolsó mondatot "Míg a halnak... az alkudozásnak" Ezt esetleg újra volna jó fogalmazni.
47. 1. inkább következtetéseket engednek meg
14. század. A szöveg nem mondja hogy i.e. vagy i.u.

Meg lehetne állapítani?

48. lap. a görög szó *πρασις*, praszisz, "selling, a sale"

49. l. "controle"

"commodity production" nem vagyok biztos benne. Leginkább mégis "árucikk/termelés"

- - - - -

Ne haragudjatok a sok bolhászásért. A vén fordító obszessziói.

Mindenképpen csak észrevételek, használjátok ahogy jól jön.

A viszontlátásig augusztus közepe táján.

Hálás üdvözlettel